

Crisis Theologica

In Qva Selectiores, Et Aciores hujus, et elapsi sæculi controversiæ,
subsecuturâ in Elencho legendæ discutiuntur

Crisis Theologica - In Qva Selectiores, Et Aciores hujus, et elapsi sæculi
controversiæ, subsecuturâ in Elencho legendæ discutiuntur

Casnedi, Carlo Antonio

Ulyssipone, 1712

Sectio Secvnda. Advertenda.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-84796](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-84796)

excludant certitudinem reflexam tamquam non necessariam, (loquor de plerisque) attamen ipsi iudicio directo probabiliori dant

P. Thyrf. certitudinem non peccati. Ita P. D. Thyrf. P. Muniesl. Palanco *qu. 33. n. 6.* ubi ait, quod ad formaliter honeste operandum necessaria sit aliqua certitudo de honestate objectivâ operis eliciendi; M. Merc. *l. c. Phil. pag. 14.* citans Arist. D. Thom. Caietan. & alios, M. Mart. de Prado *cap. 1. de Conf. qu. 3. n. 8.* P. Scild. *tr. 1. cap. 3. n. 19. assert. 2.* ubi ait: Con-

scientia permittens probabilis, quæ habet adiunctam formidinem de peccato formali admittendo, sufficit ad hoc, ut eam sequens, & juxta illam operans non peccet formaliter, dummodo sit incommodum sequi tutiorem, & accedat iudicium reflexum certo sine formidine dictans, quod liceat sine peccato sequi conscientiam probabilem; non sufficit tamen sine illo iudicio reflexo certo. Hæc P. Scild. Probabiliorista, qui non tantum requirit certitudinem, sed hanc sumit à iudicio reflexo, adeoque præter iudicium probabilius directum, recurrit, & tamquam necessarium exigit iudicium reflexum certum de licito usu probabilioris, nam per probabilem venit, juxta illum, probabilior. Ergo à primo ad ultimum certum est, juxta omnes DD. aliquam requiri certitudinem: ergo qui eos dividunt in eos, qui requirunt certitudinem, & in eos, qui non requirunt, malè dividunt; sed dividendi sunt in eos, qui eam certitudinem à iudicio reflexo sumendam docent; & in eos, qui sine iudicio reflexo inesse dicunt ipsi opinioni certo probabili, aut probabiliori practicæ.

N.

14.

P. Moy.

P. Suar.

P. Teril.

P. Esp.

P. Hau-

nol.

P. Faber.

P. Atria.

C. Pall.

Maltr.

Caram.

Bordo.

Mynex.

Hinc est, quod supponitur tamquam certum à Theologis, quod ad rectè operandum necessarium sit iudicium practicum moraliter certum, undecumque deinde ea certitudo oriatur; & ideo P. Moya *tom. 2. qu. 8. & tom. 1. tr. 1. qu. 6. §. 6. n. 36.* dixit: Sententia asserens ad rectè operandum necessarium esse iudicium practicum moraliter certum, est omnino tenenda; P. Suar. *1. 2. d. 12. sect. 3. n. 2.* ut voluntas sit recta, necessarium est iudicium practicum certum de honestate objecti, & actionis; P. Teril. *qu. 1. de Conf. n. 8.* nulla fides potest esse bona, seu sufficiens ad excludendum peccatum, quæ non reddat operantem saltem moraliter certum se non peccare; P. Elparza *lib. 3. qu. 22. ad 5.* quod ultimum dictamen conscientie semper sit evidens; P. Haunoldus *lib. 2. cap. 3. contr. 1. n. 238.* quod regula proxima actus moralis debeat esse evidens, & infallibilis; P. Faber *dial. 1. de opinion. prob. & alibi,* quod iudicium practicum de non peccato, aut honestate debeat esse certum, quia non licet ope-

rari cum formidine rationali de peccato; P. Arriaga *1. 2. d. 13. sect. 2. n. 25.* ut quis licite opereatur, debet esse moraliter certus se non peccare, nec satis, quod probabiliter putet se non peccare; si enim probabile tantum est se non peccare, poterit falli, & reverà peccare; C. Pallav. *1. 2. d. 9. qu. 4. art. 1. n. 5.* quod conscientie iudicium debeat esse evidens. Idem aiunt Herincx *tom. 2. n. 4 & 31.* Maltr. in *2. d. 5. n. 41.* Caram. in *Dialect. n. 399.* Bordon. Mynex, & alij omnes.

SECTION II.

Advertenda.

§. I.

Aliqua.

SUMMARY.

Tam Reflexista statuens necessitatem iudicii reflexi, quam Non-Reflexista eam negantes, exigunt certitudinem de non peccato, n. 15.

Præfens difficultas, an ad operandum satis sit opinio probabilis, locum habere potest contra Tutoristas, aut Probabilioristas, an satis sit tutior, an satis probabilior, n. 16.

Ostendo, n. 17.

Argumentum manet integrum contra Probabilioristas, & Tutoristas, ibid.

Quæro contra eosdem, an certitudo inest ipsi probabiliori, & tutiori, an iudicio reflexo de licito usu probabilioris minus inta, aut tutioris minus probabilis? n. 18.

Hæc quæstio, undenam certitudo de non peccato derivetur, est communis, tam Probabilistis, quam Anti-Probabilistis, n. 19.

Demonstro, ibid.

Minus probabilis de non peccato materiali, & de honestate materiali est certa de non peccato formali, & de honestate formali, ibid.

Quæstio semper est de certo probabili, an satis sit? n. 20.

Quid sit certitudo formalis intellectualis? n. 21.

S. Thom. ibid.

Unde oriatur essentialis determinatio actus certi ad verum? Ibid.

Formalis certitudo adhesionis convenit fidei oritur à voluntatis imperio, ibid.

Egregia D. Thom. quoad hoc doctrina, ibid.

Sicut ut actus fidei sit certus, satis aliqua species certitudinis, ita ut conscientia sit certa, n. 22.

Fides habet certitudinem adhesionis affectivæ, non autem speculative ab evidentia, ibid.

Conscientia est certa certitudine veritatis practice, non veritatis speculative, ibid.

Sicut formido imprudens non obest Fidei Divine, ita nec conscientia certo probabili, ibid.

Quid veritas formalis speculativa, quid practica? n. 23.

Quid

Quid certitudo formalis speculativa, quid practica? Ibid.

Conscientia esse potest speculative falsa, & practice vera, Ibid.

Conscientia esse potest speculative non certa, & practice certa, Ibid.

Judicium invincibiliter erroneum est speculative falsum, & practice verum, & certum de non peccato, n. 24.

Hoc docet Scotus, n. 25.

Immo docet ad judicium invincibiliter falsum sequi posse actum honestum, Ibid.

Caetanus veritatem speculativam, & practicam acutè exponit, n. 26.

A diversis terminis sumitur, Ibid.

Sicut actus potest esse speculative falsus, & practice verus, ita potest esse certus de veritate practica, non autem de speculativa, Ibid.

neccesitet ad sequendam semper probabiliorē, ut faciunt Probabilioristæ, sive necessestet ad sequendam semper tutiorem, etsi minus probabilem, ut Tutoristæ, ut deinde animadversum vidi à P. de la Fuente *disf.* 4. P. de la n. 55. Quapropter miror Tutoristas, & Probabilioristas petere à nobis, unde opinio minus probabilis sumat suam certitudinem de non peccato, aut de honestate formali, cum hoc ipsum ego petam ab ipsis, unde probabilior, aut tutior sumat suam certitudinem de non peccato, aut de honestate formali. Vel enim probabilior, & tutior, est per se ipsam formaliter certa; & tunc hoc ipsum ego dico de minus probabili minus tutā: vel est certa per syllogismum reflexum, quatenus certum est licere sequi probabiliorē minus tutam, aut tutiorem minus probabilem? & tunc hoc ipsum dicent omnes Probabilioristæ derivantes certitudinem in opinione minus probabili ex syllogismo reflexo; volunt enim certum esse licere sequi minus probabilem, ita ut probabile non sit, quod non liceat eam sequi, & necessarium sit sequi tutiorem, aut probabiliorē.

Explico. Arguit Anti-Probabilista contra nos: Ad rectè operandum necessarium est 17. judicium certum de rectā operatione: sed opinio probabilis non est judicium certum: ergo opinio probabilis non est satis ad rectam operationem. Retorquero in Probabilioristas, & Tutoristas. Ad rectè operandum necessarium est judicium certum de rectā operatione: sed neque probabilior minus tutā, neque tutior minus probabilis est judicium certum: ergo nec tutior, nec probabilior satis est ad rectam operationem. Ecce integrum argumentum, sive quis sit Tutorista, sive Probabiliorista, sive Probabilista. Quo jure igitur tantum contra nos exardecunt Anti-Probabilistæ negantes licitum usum opinionis certò practice minus probabilis; ex eo quia minus probabilis non est certa de non peccato, & de honestate operationis, cum nec probabilior, nec tutior sit de ipsā certa? Igitur sive sis Probabiliorista, sive Tutorista, teneris huic argumento respondere, & dicere vel non esse necessariam certitudinem de non peccato, & de honestate operationis ad rectam operationem, quod tamen nemo dicit; vel admissio ut necessario ad rectam operationem judicio certo de non peccato, & de honestate operationis, assignare debes undenam hauriat eam certitudinem conscientia operans.

Sic enim Probabiliorista, aut Tutorista N. dicat ipsam opinionem probabiliorē, aut 18. tutiorem esse se ipsā formaliter certam; hoc

Antij. idem

N. 15.

P. Bard. P. Oved. M. Merc.

N. 16.

Primum est, quod, etsi primā facie videantur inter se Doctores contrarij, reverā tamen in hoc omnes veniunt, quod ut quis sine peccato, & honestè operetur, habere necessario debeat judicium certum de non peccato, & de honestate operationis; quo judicio certo si careat, illicitè operabitur. Cur autem teneamur habere hoc judicium certum, dicam paulo post. Quare P. Bardi, & P. Oved. l. c. & M. Merc. l. c. dicunt quod AA. citati pro secundā opinione non differant à citatis pro primā. Verumtamen etsi omnes DD. tam pro primā, quā pro secundā citati cōveniant in necessitate judicij certi de licitā operatione, adhuc tamen toto cælo differunt, nisi crasse hallucinor; nam omnes negantes necessitatem judicij reflexi, sive sint Probabilistæ, sive Probabilioristæ, dicunt omnem opinionem practice probabilem esse se ipsā formaliter certam, adeoque se solā satis esse sine alio judicio reflexo ad licitè operandum, ut infra ostendam: Doctores autem tuentes necessitatem judicij reflexi, sive sint Probabilistæ, sive Probabilioristæ, negant opinionem practice probabilem esse certam, & ideo necessario requirunt aliud ultimum judicium practicum certum exclusivum formidinis; quod judicium est reflexum, quia reflectit supra licitum usum opinionis probabilis; & est certum, quia supponunt, ut sibi certum, quod ille usus licet.

Secundum est, quod præsens difficultas, an ad licitè operandum satis sit opinio probabilis, non est peculiaris, nec restringenda ad solam opinionem tuentem licitū usum cujusque opinionis certò practice probabilis, immò est communis etiam sententiæ neganti licitum usum opinionis certò practice probabilis; sive deinde ea sententia negans

Tom. III.

idem dicam de minus probabili, quod sit se
ipla formaliter certa de non peccato, & de
honestate operationis. Si autem dicat, quod
præter opinionem probabiliorem; aut tutio-
rem requiratur aliud iudicium certum, quod
sit consequens deductum ex his præmissis,
quas dicunt certas; nempe, *Licet sequi, im-
mò necesse est sequi opinionem probabiliorem, aut
tutiorē: sed opinio docens licere die festo pictu-
ram* (quidquid sit de veritate exempli; in
his enim non requiritur veritas) *est probabi-
lior, & tutior: ergo licet, immò necesse est hanc
sequi.* Si; inquam, hoc dicant, nempe, quod
illud ultimum iudicium de licentia, immò
de necessitate sequendi hanc, quia est tu-
tior, aut probabilior, sit certum, quatenus
utramque præmissam supponunt certam;
& illud ipsum iudicium certum reflectens
supra licentiam, immò necessitatem sequen-
di tutiorem, aut probabiliorem esse, quod
dirigit ad volitionem honestam picturæ die
festi, & quod certificat operantem de non
peccato, & de honestate; hoc ipsum dice-
re poterunt, immò dicunt plerique Proba-
bilistæ, nempe hoc iudicium, *Licet sequi
hanc opinionem minus probabilem præctice de pi-
cturæ die festo*, hoc, inquam, esse regulam im-
mediatam volitionis honestæ, & illud ipsum
iudicium esse certum, quatenus deductum
ex duplici præmissa illis certâ, nempe ex his,
*Licet sequi opinionem minus, certo tamen pro-
babilem præctice: sed opinio docens licere die festo
picturam est talis: ergo licet hanc sequi.*

N.
19.

Vides igitur, quod à nemine notatum
vidi, difficultatem præsentem, undenam
certitudo de non peccato, aut de honestate
operationis habeatur, esse communem om-
ni sententiæ, sive obliganti ad tutius, etsi
minus probabile, sive ad probabilius, etsi
minus tutum; sive deobliganti ab utroque,
& admittenti licitum usum cuiusvis opi-
nionis minus probabilis. Quæro enim, an
hoc iudicium reflexum supra tutiorem, aut
probabiliorem, sit certum? Si affirmant; præ-
terquamquod falsum dicent, ut probavi d.
10. & 11. hoc idem Probabilista dicet de
hoc iudicio reflexo supra licitum usum opi-
nionis minus probabilis, *Licet sequi omnem
opinionem, certo tamen præctice probabilem, esse
certum.* Rursus quæro, an illud iudicium,
Necesse est sequi tutiorem, aut probabiliorem,
adeoque hanc opinionem, sit regula formalis
immediata, & proxima dirigens ad rectam
operationem? Si affirmant; hoc ipsum di-
cet Probabilista de hoc iudicio reflexo, *Li-
cet sequi omnem minus; dummodo tamen certo
probabilem præctice; atque adeo hanc opinio-*

*nem, quod sit regula immediata, & proxi-
ma dirigens voluntatem ad rectam operatio-
nem.* Si autem negent, quod illud iudicium
reflexum sit necessarium, sed ipsam opinio-
nem probabiliorem, aut tutiorem esse regu-
lam immediatam dirigentem voluntatem ad
recte operandum, hoc ipsum ego dicam, im-
mò, ut ostendam, quilibet, sive Probabilisti-
sta de probabili, sive Tutorista de tutiori,
sive Probabilista de probabili dicere debet
ipsam opinionem minus probabilem esse regu-
lam immediatam dirigentem voluntatem
ad rectam operationem. Quod si quis inhet,
quomodo in minus probabili de non pecca-
to detur certitudo de non peccato; imitabo
& ego, quomodo in magis probabili de non
peccato detur certitudo de non peccato;
non enim per hoc quod sit probabilius non
esse peccatum ita operari, ideo certum est
non esse peccatum. Addo quod minus pro-
babilis est minus probabilis de non peccato
materiali, & de honestate materiali; est ta-
men certa de non peccato formali, & de
honestate formali. Patet igitur integram
quoad omnia tam juxta Probabilistas, quam
juxta Anti-Probabilistas manere difficultatē.

Tertium est, quæstionem sepe esse N.
de opinione certo probabili præctice; de hac
enim quæritur, an se solâ satis sit ad lic-
tè operandum; atque adeo si opinio sit
vel dubiè probabilis, quatenus suspensio
omne iudicium de ejus probabilitate; vel
probabiliter probabilis, quatenus formo iu-
dicium purè probabile de ejus probabilita-
te; sive deinde sit probabilius probabilis,
quam non probabilis; sive sit eque pro-
babiliter probabilis, ac non probabilis; sive
sit probabilius non probabilis, quam proba-
bilis; nulla ex his opinionibus, ne quidem
accedente altero iudicio reflexo, satis erit ad
licitè operandum. Porro, quod nec dubiè
probabilis, ut omnes sentiunt, nec probabi-
liter probabilis, ut ferè omnes supponunt,
satis sit, paulo post ostendam.

Quartum est, quid sit certitudo formalis, N.
& intrinseca actibus intellectus, (que sola 21.
nomen certitudinis meretur, nam certitudo
objectiva, quâ objectum, ut loquitur S. Th. 2. 2.
2. 2. qu. 4. art. 4. non potest aliter se habere,
est potius necessitas objecti, quam certitu-
do) certitudo, inquam, formalis intellectu-
lis, juxta S. Thom. in 3. dist. 23. qu. 2. art.
2. non est nisi determinatio intellectus ad
unum ex contradictoriis, illudque verum;
quod idem tradit 1. p. qu. 1. art. 5. corp. & C.
Gaiet. ib. vel, ut alij loquuntur, est indefe-
ctibilitas actus intellectus à vero. Quod si
quæritur, undenam oriatur ea essentialis
conne-

connexio cum vero, aut ea indefectibilitas à vero: dico quòd S. Thom. Caiet. & alij volunt oriri à lumine; & ideo S. Thom. ait scientiam habere certitudinem ex lumine naturali essentialiter connexo cum vero, & fidem à lumine supernaturali. Porro omiffis pluribus certitudinis speciebus non tantum intellectus, sed etiam voluntatis, de quibus passim Theologi, præcipue in materia de Fide, placet breviter referre, quia ad rem nostram facit, quod habet S. Thom. qui vult formalem certitudinem adhesionis, quæ nostræ fidei tribui solet, derivari ab imperio voluntatis in intellectu; & ideo S. D. negat actibus Fidei Theologicæ certitudinem adhesionis purè intellectualem, ita in questionibus de Veritate *qu. 14.* quæ est de Fide, *art. 1. in corp.* ait, intellectum per actum scientiæ quietari, quasi per visionem veris, non ita per actum fidei, sed adhuc suspirare inquisitionem de his quæ credit, quamvis firmissimè eis assentiat, quatenus captivatur terminis alienis, nempe à voluntatis imperio, & non propriis, nempe ab evidentiâ rei; inde est quod in credendo potest insurgere motus de contrario ejus, quod firmissimè credit, quamvis non in sciente. Idem repetit *ib. qu. 10. art. 12. ad 6.*

Ex quâ doctrinâ deduco 1. quòd sicut, ut actus Fidei Theologicæ sit certus, non est necesse, ut sit certus omni certitudinis genere, sed satis, ut aliquâ certitudine sit certus, nempe certitudine adhesionis affectivæ, etsi non sit certus certitudine adhesionis speculativæ derivatæ ab evidentiâ; ita multo magis, ut conscientia, seu opinio certò probabilis practicè sit certa, necesse non est, ut sit certa certitudine veritatis speculativæ, sed satis certitudine veritatis practicæ. Deduco 2. quòd sicut non obest Fidei Theologicæ certissimæ imprudens formido, ut ait S. Th. ita neque certitudini, quam do opinionioni certò probabilis practicè, non obstat formido. Quintum est, quòd cum certitudo formalis, ut dixi *num. 2. 1.* sit essentialis connexio actus intellectus cum veritate, ita ut repugnet actum esse certum, & non esse affirmatum suæ veritati; veritas autem formalis, ut sæpe dixi *d. 4. & 5.* alia sit speculativa, quæ non est nisi conformitas actus speculantis objectum (sive objectum sit quid practicabile, sive non) cum eodem objecto ut est in re, quæ veritas formalis speculativa dici etiam solet veritas logica: alia verò sit veritas formalis practica, quæ non est nisi conformitas actus intellectus cum objecto, ut est prudenter in mente, seu ut proponitur conforme cum primis regulis morum; ita ut ille actus con-

scientiæ sit speculativè verus, qui repræsentat objectum ut est in re; ille actus conscientiæ sit practicè verus, qui se, & objectum ad quod dirigit, exercere conformat regulis morum. Ita alia est certitudo formalis speculativa, quæ non est nisi connexio actus cum veritate speculativa, seu connexio essentialis talis actus speculativè veri cum objecto ut est in re: alia est certitudo formalis practica, quæ non est nisi essentialis connexio talis actus practicè veri, & objecti per eum directi cum veritate practica, seu cum regulis morum. Hæc omnia patent ex *d. 4. & 5.* ubi dixi quid sit veritas speculativa, & practica, & ibi ostendi quomodo conscientia esse possit speculativè falsa, & practicè vera, quatenus talis actus conscientiæ potest non esse conformis objecto ut est in re, & adhuc esse conformis regulis morum, ut constat in judicio invincibiliter erroneo; ita facile constat quomodo actus conscientiæ esse possit speculativè non certus, & tamen esse practicè certus, ut contingit judicio certo probabili, aut probabiliori.

Si enim dictamen certò speculativè falsum potest esse practicè verum, ut contingit in judicio invincibiliter erroneo, atque adeo potest, ut Fides docet, esse saltem regula negativa morum; immò si dictamen certò carens, immò excludens omnem speculativam certitudinem, potest habere certitudinem practicam, ut eidem judicio invincibiliter erroneo accidit, multo magis dictamen probabiliter speculativè verum, & probabiliter certum certitudine speculativâ, poterit esse practicè verum, & practicè certum, seu habere certitudinem practicam, quod bene tenendum.

Hæc omnia vidit subtilissimus Scotus in *N. 4. dist. 9. qu. un.* ubi ostendit veritatem practicae stare posse cum falsitate speculativâ, seu cum falsitate à parte rei; & quòd certa probabilitas satis sit, ut actus sit practicè verus, etsi speculativè, seu ut est in se, sit falsus; & ideo rectè Scotus ait, quòd qui præmissò diligenti examine communicat, nullam in se culpam lethalem agnoscens, adhuc honestè operatur, etsi culpa lateat. In quo casu habetur tunc certitudo de veritate practica, seu de bonâ operatione, etsi adsit falsitas speculativa, ut scitè notat Mastrius in *2. disp. 5. n. 108.* ubi etiam advertit, quòd in presenti per judicium speculativè rectum veniat illud, quod est conforme objecto virtutis, seu bonitati objectivæ ut est à parte rei, & non tantum ut habet esse in intellectu; & quòd per practicè rectum veniat judicium, quod est conforme objecto, ut est prudenter

in

in mente, five objectum ita sit, aut non sit à parte rei, ut est in mentes; & hæc dicitur veritas practica.

N. Idem vidit acutissimus Caiet. 2. 2. qu. 60. art. 4. qui bene utramque veritatem explicuit; & ego ex eodem explico utramque certitudinem speculativam, & practicam. Ait enim: Intellectus practicus in moralibus dupliciter concurret, ut cognoscens, & ut dirigens, & quod non eodem modo verus est ut cognoscens, & ut dirigens, sed diverso modo; nam ut cognoscens, verus est per conformitatem ad rem cognitam, sicut intellectus speculativus; ab eo enim, quod res est, vel non est, oratio dicitur vera, vel falsa; sed ut dirigens, verus est per conformitatem ad appetitum rectum, ut dicitur in 6. Ethicorum. Hæc Caietanus In quibus verbis habeo 1. intellectui practico in moralibus, seu conscientie convenire posse veritatem tum speculativam, tum practicam: 2. à diversis terminis sumi veritatem speculativam, & practicam; nempe speculativam à conformitate objecti ut est in le; practicam à conformitate objecti ut est in mente cum regulis morum; id est à conformitate actus dirigentis, & operis directi cum appetitu recto, seu regulis morum: 3. ut intellectus practicus sit verus, satis esse conformitatem cum regulis morum, seu appetitu recto: 4. sicut intellectui speculativo in moralibus convenire potest duplex veritas, alia speculativa, alia practica, immò potest ea carere; ita etiam convenire potest duplex certitudo, nempe speculativa, & practica; ita tamen ut certitudo speculativa non sit de necessitate intellectus practici, ut patet in iudicio invincibiliter erroneo dictante hoc esse præceptum; certitudo autem practica essentialis sit intellectui practico, seu conscientie. Quare Caram. bene, me iudice, tom. 4. Theol. Mor. Fund. in qu. Proximali distinguit inter veritatem, & veracitatem; & quod communiter Doctores vocant veritatem speculativam, vocat ille absolute veritatem, quæ sumitur à conformitate cum objecto ut est in re: & quod communiter dicitur veritas practica, vocat veracitatem, quæ est ipsum esse, quod objectum habet in nostra mente, & opinione, independentem ab eo quod habet à parte rei; seu quatenus illud conformatur principiis morum. Rursus veritatem speculativam vocat veritatem quoad se; & veracitatem vocat veritatem quoad nos, l.c. n. 19. & fortè in hoc sensu Academicus Genuensis, in quem P. Muniessa stylum exercet, intelligit veracitatem.

Acad.
P. Mun.

§. II.

Alia.

SUMMARIUM.

Quid certitudo veritatis speculativæ, quid veritatis practicæ? n. 27.

Quid certitudo moralis, quid evidentia moralis? n. 28.

Hæc excludit omnem etiam imprudentem summam, non illa, ib.

Utramque confundit P. Eliz. ib.

Certitudo moralis, ait rectè Mastrius, etsi non sit vera certitudo, in ordine ad mores perinde est, ac si esset vera, ib.

Certitudo moralis sæpe sumitur à communi prudentum iudicio; immò in aliquibus materiis non nisi ab illo, n. 29.

Minus requiritur, ut excludatur dubium, quam ut formido, n. 30.

Assensus etsi imprudens excludit omne dubium, etsi imprudenter, ib.

Formido prudens, & imprudens à quo assensu excludatur? ib.

Non omne, quod excludit prudentem falsi formidinem, excludit falsitatem, ib.

Actus verus, sed imprudens, excludit falsitatem, non vero prudentem falsi formidinem. Actus falsus, sed prudens excludit prudentem falsi formidinem, non vero falsitatem, ib.

Sola veritas excludit falsitatem; & sola saltem certitudo moralis prudentem falsi formidinem, ib.

Certitudo moralis alia est perfecta, quæ omnem prudentem falsi formidinem excludit; alia imperfecta, quæ non excludit omnem prudentem falsi formidinem, n. 31.

Card. de Lugo ait, quod sit certum certitudinem morali imperfectam, quod hæc Hostia sit consecrata, ib.

Et ideo non satis, ut credam fide Divinam, etsi sit satis, ut teneam eam Hostiam adorare, ib.

Certitudo moralis perfecta videtur accedere evidentie moralis; sicut certitudo moralis imperfecta accedit probabilitati, n. 32.

Per me certitudo moralis, etsi imperfecta, excludit omnem prudentem formidinem oppositum, n. 33. & 34.

Similiter juxta me non tantum teneor adorare Hostiam expositam, sed etiam credere fide Divinam esse ibi Christum D. n. 35. & 36.

Si objectum non sit, ut affirmat actus fidei, talis actus erit tantum putative fidei Divina, etsi revera meritorius, ib. & 37. & 38.

Magna probabilitas pro una parte, & nulla pro alia facit certitudinem moralem. Exemplifico, n. 38.

Certitudo moralis, etsi ratione boni communis altera-

asseratur certitudo, cui non possit subesse falsum, revera tamen omni potest subesse falsum, ait recte Paserinus, n. 39.

Cur? ibid.

Bene tenendum contra Probabilioristas, ib.

Non omne iudicium probabile, nisi sit practicum, & nisi sit certo probabile, est prudens, n. 40.

Omne tamen iudicium certo probabile practice est prudens, ib.

Prudentia proprie est virtus intellectus practici, ibid.

Satis ut actus prudentia sint practice veri, n. 40.

Cur prudentia numeretur inter virtutes morales, ib.

Verum practicum est obiectum prudentia, ib.

Est certum dari assensus prudentes speculative falsos, ib.

Falsum quod ait P. Elizalde, idem esse iudicare prudenter, ac verè, ib.

N. 27. Sextum est, quod cum ego dicturus sim omnem opinionem certo probabilem esse se ipsa formaliter certam, explicandum mihi prius est duplex genus certitudinis conformiter ad ante dicta. Alia est certitudo veritatis speculative; hanc autem certitudinem opinio practica certo probabilis non habet; immo est incerta quoad veritatem speculative, nam est tantum probabiliter, seu incerto speculative vera; immo potest revera esse speculative falsa, etsi appareat probabilius vera speculative. Alia est certitudo veritatis practica; hæc autem certitudo est, ut probabo, essentialis cuilibet opinioni certo probabili practice; dicam enim omnem opinionem practicam certo probabilem esse certam certitudine essentialis cum peccato exclusionis, & cum non peccato connexionis; quam essentialem cum non peccato connexionem, & cum peccato oppositionem voco certitudinem veritatis practice, aut certitudinem indubitationis de peccato.

N. 28. Septimum est, aliud esse certitudinem moralem, aliud evidentiam moralem, ut late dixi d. 9. nam pura certitudo moralis excludit quidem omnem prudentem, non tamen omnem imprudentem formidinem de re, de qua sum certus. At evidentia moralis excludit omnem etiam imprudentem; & ideo l. c. P. Eliz. confundit evidentiam moralem cum certitudine morali; & nostra mysteria certo moraliter vera, asseruit esse evidenter moraliter vera. Quare attentè semper videndum, unde certitudo oriatur; si oritur ab evidentia, tunc est potius evidentia, quam certitudo, & tunc excludit non tantum omnem falsitatem, sed & omnem imprudentem falsitatis formidinem: si oritur non ab evidentia, sed ab infallibili connexionem actus cum obiecto, ut accidit in actu Fidei Divinae supernaturalis, tunc excludit per se omnem falsitatem, & omnem prudentem, non tamen omnem imprudentem falsitatis formidinem: si autem oritur ab argumentis adeo probabilibus, quæ humano loquendi modo faciunt certitudinem moralem, tunc certitudo moralis excludit quidem omnem prudentem, non tamen omnem imprudentem falsi formidinem, immo non excludit falsitatem; & ideo plura purè moraliter certa reperia sæpe sunt falsa, quamvis prius nullà prudenti falsi formidine tangeremur. Hinc rectè Maffius in 2. d. 5. qu. 2. num. 99. dixit, quod certitudo moralis, etiam non sit vera, & physica certitudo, in ordine tamen ad mores perinde accipitur, ac si esset vera certitudo; & ait certitudinem moralem esse tantam probabilitatem, quanta sufficere solet in rebus humanis ad tollendam sollicitudinem.

Similiter P. Card. tom. 1. d. 12. asserit, quod N. certitudo in re morali oriatur etiam ex com. 20. munissimo prudentum iudicio; quod enim P. Card. ferè omnes prudentes magnum, aut parvum asserunt, magnum, aut parvum est; & ideo in aliquibus materiis commune Doctorum iudicium facit certitudinem moralem; imò tom. 1. d. 2. n. 118. & 129. ait, quod plures rationes probabiles unitæ facere possint evidentiam moralem, melius dixisset certitudinem moralem, ut verum est; & ideo M. Soto in 4. dist. 27. qu. 1. art. 3. §. quo ergo pag. mibi 108. dixit: Certitudo moralis est, quæ de bonis conjecturis ad arbitrium sapientum colligitur; ejusmodi autem conjecturæ ex diversis qualitatibus pensandæ sunt.

Sed antequam ad alia descendam, duo N. ponderanda sunt. Vnum est, quod quidquid excludit omnem formidinem, siue prudentem, siue imprudentem, illud idem excludit omne dubium, siue prudens, siue imprudens; non e contra, omne quod excludit omne dubium prudens, & imprudens, excludit omnem formidinem prudentem, & imprudentem. Patet; nam longè minus requiritur, ut excludatur dubium, quam ut excludatur formido; dubium enim strictè sumptum, ut dicit suspensionem omnis actus circa obiectum dubium, excluditur per omnem assensum circa idem obiectum, adeo ut assensus temerarius satis sit, ut excludat omne dubium strictè sumptum; ita tamen, ut si assensus sit temerarius, dubium imprudenter excludatur; si assensus sit certo probabilis, excludatur prudenter. At ut excludatur formido, non satis est quilibet assensus; nam formido

formido prudens non excluditur nisi per iudicium certo prudens; formido imprudens non excluditur nisi per iudicium evidens. Similiter non omne, quod satis est, ut excludat prudentem falsi formidinem, satis est, ut excludat falsitatem. Patet; nam iudicium certo moraliter verum excludit prudentem falsitatis formidinem, nec tamen excludit falsitatem; potest enim illud iudicium certo moraliter verum esse in re falsum: ergo non omne quod excludit prudentem falsitatis formidinem, excludit falsitatem. Sola igitur veritas excludit falsitatem. Sola saltem certitudo moralis excludit prudentem formidinem falsitatis. Sola evidentia saltem moralis excludit omnem imprudentem falsitatis formidinem. Vnde si detur actus verus, sed temerarius, ille excludit falsitatem, non tamen prudentem falsitatis formidinem: si detur actus falsus, sed ex motivo certo prudēti, ille excludit prudentem falsitatis formidinem, non tamen falsitatem: si detur actus verus, certus, & evidens, ille excludit omnem falsitatem, & omnem prudentem, & imprudentem falsi formidinem.

N. Alterum est ex C. de Lugo d. 1. de Fide
31. n. 316. & 317. & hoc etiam trahit Caram.
C. de in Dialecticis n. 734. & 752. qui dividunt cer-
Lugo titudinem moralem in perfectam, quæ ex-
Caram. cludit omnem prudentem formidinem de
falsitate objecti; & hæc certitudine morali
certum est, quod Celsar extiterit, & alia, quæ
in Historiis nullo contradicente ab omnibus
creduntur: aliam imperfectam, quæ exclu-
dit quidem omnem prudentem dubitationem
de objecti veritate, aut iudicium probabile
de opposito, non tamen omnem prudentem
formidinem; & hæc dicitur certitudo
moralis humana; & hoc genere certitudinis
moralis ait C. de Lugo certum moraliter
esse, quod hæc Hostia sit consecrata, hic
homo baptizatus, & ordinatus. At quia hæc
certitudo est imperfecta, excludens tantum
omne prudens dubium, & iudicium opposi-
tum, non tamen omnem prudentem formi-
dinem, ideo, inquit, non est satis, ut credam
Fide Divinā, quia non excludit prudentem
formidinem oppositi, etsi hæc ipsa certitudo
moralis imperfecta satis sit, ut obliget ad-
M. Bar. rare hanc numero Hostiam, ut homo non
iteret Baptismum. Idem ait M. Baro 4. p.
Manuduct. pag. mihi 94. & 95. quod ad ve-
ritatem practicam satis sit probabilitas; &
ideo Hostia exposita est absolute, & non sub
conditione adoranda, etsi certum non sit eam
esse consecratam; & alia trahit exempla.

N. Verum etsi placeat divisio certitudinis
32. moralis in perfectam, seu exactam, & in im-

perfectam, seu minus exactam: illa est, cui vix imprudenter credibile est posse sub-
esse falsum, & valde accedit ad evidentiam
moralem; hæc, cui aqualiter credibile est
posse subesse falsum, quam utramque bene
explicat P. de la Fuente *disput. 4. cap. 6.* & ideo
quia suprema proximè accedit evidentie
morali, sæpe cum hæc confunditur; unde
passim invenire est apud DD. quod uni ex-
istentiam Romæ dicant esse moraliter evi-
dentem; alij, & melius, esse tantum morali-
ter certam, nempe suprema moralis cer-
titudinis gradu, quatenus etsi difficillimum
sit, est tamen possibile imprudenter formi-
dare de non existentia Romæ: & contra in-
firmam certitudinem moralem, quia proxi-
mè accedit probabilioritati, sæpe cum hæc
confundunt.

Attamen non placet 1. quod dicit, nem-
pe certitudinem moralem imperfectam ex-
cludere quidem omnem prudens dubium, &
iudicium de opposito, non tamen omnem
prudentem formidinem. Contra enim est;
tum quia, ut dixi n. 30. ut omne dubium ex-
cludatur, satis est quilibet assensus, etsi te-
merarius; nam dubium strictè, quodcum-
que illud sit, est suspensio omnis assensus;
ergo posito quolibet assensu, tollitur omne
dubium etiam prudens; unde qui temperariè
assentitur objecto, formidat quidem pruden-
ter de illo, non tamen dubitat prudenter de
illo; nisi dubium confundatur cum formidi-
ne, quod tamen, ubi propriè, & formaliter
loquimur, permittendum non est; hic autem
loquimur propriè de certitudine, dubio, &
formidine; alias sicut imprudens formido
stat cum fide revelationis, cum hæc etiam
statet imprudens dubium, quod dici non de-
bet: ergo falsum est, quod certitudo moralis
imperfecta excludat quidem omnem prudens
dubium, & iudicium de opposito, non ta-
men prudentem formidinem; dico enim,
quod excludat etiam omnem prudentem
formidinem. Tum quia, si certitudo mora-
lis imperfecta non excluderet omnem pru-
dentem formidinem, idem quod est motivum
prudentis formidinis, esse posset motivum
prudentis iudicii; cur non? adeoque suspen-
dere possem illud iudicium moraliter cer-
tum, & prudens oppositum concipere; quod
nemo dicet; alias de Hostiā expositā, & de
homine inter Catholicos nato concipere
possem prudens iudicium de non consecra-
tione, & sic non adorare eam Hostiam; & de
non Baptismo, & sic eum rebaptizare: ergo
omnis certitudo moralis, dummodo talis sit,
etsi in infimo gradu, excludit omnem pru-
dentem oppositi formidinem.

Non

N. 34. Non placet 2. quod ait, quod quia certum moraliter imperfecte est Hostiam expositam esse consecratam, teneor quidem eam adorare, non tamen teneor credere Fide Divinam esse consecratam. Contra enim est 1. quia hoc nititur supposito falso, quod cum certitudine morali imperfecta stet prudens formido oppositi; hoc autem est falsum; quilibet enim certitudo moralis, etsi infima, excludit prudentem oppositi formidinem, & non tantum omne prudens dubium, & iudicium oppositum; hoc enim utrumque excluditur etiam à iudicio moraliter non certo.

N. 35. Contra 2. quia si non teneor credere Fide Divinam Hostiam esse consecratam, quomodo mortuos, dum juxta Ritualis Romani formam Viaticum sumendum porrigitur, interrogat Sacerdos, an credant ea in Hostia esse verum Christi D. corpus, & sanguinem? Mortuus autem respondet, *Credo*, non utique Fide humanam, quid enim ea prodesset? ergo Fide Divinam.

N. 36. Contra 3. quia si autoritas Parochi propensius rusticum mysterium, ut à Deo revelatum, obligat rusticum, cui per Parochi auctoritatem mysterij existentia sit moraliter imperfecte certa, ut credat Fide Divinam mysterium; cur certitudo moralis imperfecta de consecratione non satis erit, ut obliget Catholicum, ut Fide Divinam credat eam Hostiam esse consecratam? Quod autem falsum esse possit, quod sit consecrata, actus autem Fidei Divinæ non possit esse falsus, nullam peculiarem habet difficultatem, quam quæ est communis etiam rustico, & cuilibet falso invincibiliter supponenti existentiam alicujus mysterij. Ut autem tunc dicitur, quod si objectum non existat, tunc actus fidei circa illud est putative tantum Divinus, non autem est revera Fides Divina, quin revera est actus fidei humanæ falsus, meritorius tamen ex imperio supernaturali; ita si Hostia non sit consecrata, actus ille fidei erit revera humanus, & falsus, etsi putetur Divinus.

N. 37. Contra 4. quia si certitudo moralis imperfecta de consecratione Hostiæ expositæ satis est, ut obliget eam adorare, cur non etiam ut obliget credere eam esse consecratam? & ut actus ille adorationis non est revera circa Christum D. si Hostia non sit consecrata, sed est putative tantum circa illum, ita actus ille fidei erit putative Fides Divina.

N. 38. Contra 5. quia, ut scitè P. de la Fuente n. 58. sicut in aliis materiis, in quibus certitudo moralis exigitur, non desideratur certitudo moralis exacta, cui difficillimum sit

imprudenter formidare de opposito, sed satis minus exacta, cui non ita difficile sit imprudens formido oppositi, seu magna probabilitas unius partis, & nulla partis oppositæ; & ideo homo inter Catholicos natus est moraliter certus de suo Baptismo; Sacerdos de suo Ordine; Fideles de existentia Christi D. in Hostia elevata; Judex de veritate delicti probati per duos testes omni exceptione majores; nec homini nisi accedat probabilitas pro non Baptismo, Sacerdoti pro non Ordine, Fidei pro non consecratione, etsi de eo imprudenter formidet, licet Baptismum, & Ordinem repetere, & negare adorationem Hostiæ expositæ: ita non video, cur ut credam, satis non sit certitudo moralis imperfecta, seu magna probabilitas pro consecratione, cum nulla pro non consecratione? talis enim probabilitas unius partis cum nulla pro alia parte reputatur more civili, & humano certitudo moralis. Nec ob hoc incurrimus in damnatam, quod *assensus supernaturalis fidei stet cum notitia tantum probabilis*, sed est moraliter certa, cum pro parte opposita nulla detur probabilitas.

Octavum est, ut rectè advertit M. Passerinus tom. 1. in 2. 2. q. 186. n. 271. quod licet certitudo moralis fictione juris sepe habeatur tamquam certitudo, cui non possit subesse falsum, revera tamen si ea comparata sit ex probabilibus, & fallibilibus principiis, eo ipso est fallibilis, etsi ex connaturali agendi modo, & ex vi boni communis aliqua talis certitudo habeatur, ac si esset infallibilis; atque adeo omni certitudini morali posse subesse falsum est prorsus certum apud DD. Hinc est, quod Probabilioristæ certitudinem moralem ad rectè operandum sufficientem refundentes in ipsum iudicium opinativum probabilius decipi videntur, dum suo iudicio probabiliori dant semper certitudinem moralem. Ratio est; tum quia motiva ejus iudicii sunt purè probabilia, ergo & iudicium; tum quia etsi multiplicata maius pondus habeant, attramen non semper talia sunt, ut à iudicio tollant prudentem oppositi formidinem: tum quia videtur repugnare, quod ex medio purè fallibili habeatur iudicium infallibile, immò si iudicium est infallibile, eo ipso medium pervenit ad certitudinem moralem: tum quia motiva stantia pro iudicio opposito non possunt semper rejici ut purus scrupulus, cum sæpe gravia sint; adeoque adhæsi intellectus ad objectum probabilius, si sit sine omni formidine, erit potius ex pertinaciâ voluntatis, ait Probabiliorista Passerinus, qui n. 272. concludit, quod ad rectè operandum necessaria saltem

N. 39. M. Pass.

M. Pass.

saltem sit tanta certitudo opinativa, quæ excludat omnem practicam dubitationem, siue ea dicatur certitudo moralis, siue non; quod est de voce.

N. Nonum est conscientiam esse actum prudentialem, ut dixi d. 4. esto autem non omne iudicium probabile sit prudens, ut *ibidem* dixi; nam iudicium probabile purè speculativum non est prudens, prudentia strictè sumptâ, hæc enim non est actus intellectus speculativi, sed practici, ut constat ex S. Thom. 1. 2. *qu. 57. art. 5. & 2. 2. qu. 60. art. 4.* & Caiet. fuse *ib.* immò esto nec omne iudicium practice probabile sit prudens, nisi sit certò probabile, ut dicam *sect. 3.* attamen omne iudicium certò probabile practice est prudens, ut docui d. 10. & 11. ubi etiam ostendi omne iudicium certò prudens esse æquè impossibile cum peccato formali, ac iudicium prudentius: & ideo passim offendes apud DD. quòd opinio certò probabilis practice est, quæ nititur motivo prudenti, aut motivo, quod movere potest virum prudentem: adeo verum est, quòd omnis opinio formalis certò probabilis practice sit iudicium prudens.

N. Porro, quid sit prudentia, sæpe dixi cum Arist. 5. *Ethic. cap. 5.* quòd sit Recta ratio agendorum; quâ definitione sæpe utitur S. Tho. Thom. 2. 2. *qu. 47. 49. 50. 51.* & sæpe ostendi satis esse, ut actus prudentie, etsi hæc sit virtus intellectus, sint veri veritate sibi proportionatâ, nempe practice veri, quia, ut dixi n. 26. ex S. Thom. & Caiet. prudentia non est virtus intellectus purè speculativi, cujus veritas consistit in cognoscendo, seu in cognitione objecti ut est in se; sed intellectus practici, cujus veritas consistit in dirigente ad actum conformem appetitui recto, seu regulis morum; & quia objectum prudentiæ, & ejus materia sunt actiones humanæ morales rectificandæ; & ob hoc prudentia numeratur inter virtutes morales, cum ejus objectum sit formaliter morale, seu verum practicum, ut rectè M. Tapia *rom. 2. lib. 4. qu. 1. art. 3. & 4. & 7.* qui subdit prudentie convenire certitudinem moralem, quæ tollit dubium practicum, etsi aliquando prudentiæ possit subesse falsum, ut contigit Jacob in accessu ad Liam unde illud iudicium, quod fuit speculative falsum, erat moraliter, & practice verum, & certum, & sufficiens regulare actionem rectam virtutis castitatis. Hæc M. Tapia. Et ideo est certò certius dari assensus prudentes speculative falsos, talis enim est omnis error invincibilis, & omne iudicium putatum certò moraliter verum, in re tamen falsum. Quare la-

tissimè d. 4. 5. & 6. impugnavi dicentes idem esse judicare prudenter, ac judicare verè: si enim sermo sit de veritate speculativâ, olet Janfenismus; si de veritate practica, verum dicit, at non dicit, immò dicit oppositum. Vide quæ dixi d. 6. ubi probavi, quòd dictamen invincibiliter erroneum sit practice verum per conformitatem cum regulis morum; immò est regula morum, cui conformari tenemur; si autem tenemur conformari, utique est prudens, nullus enim obligatur nisi ad prudenter agendum. Porro si error speculativus potest esse practice verus, & habere certitudinem practicam, ut contingit dictamini invincibiliter erroneis est enim essentialiter connexum cum non peccato, & impossibile cum peccato; multò magis dictamen certò probabile practice poterit esse practice verum, & certum veritate practica, seu essentialiter connexum cum non peccato, & repugnans peccato.

SECTIO III.

An necessaria saltem sit certitudo Probabilitatis ad licitum opinionis probabilis usum?

§. I.

De opinione dubiè, aut probabiliter tantum probabilis.

SUMMARIUM.

Status questionis, n. 42.

Utraque questio locum habet in sententiâ etiam Probabilioristarum. Explico, n. 43.

Questio est de certitudine cadente supra probabilitatem, non supra veritatem, n. 44.

Non licet sequi opinionem dubiè probabilem, n. 45.

Eo ipso quòd S. Thom. dicat non licere sequi opinionem, si ex opinionum varietate incido in dubium, eo ipso vult debere esse certò probabilem, *ib.*

Rationes. Quia dubia probabilitas est probabilitas simul, & non probabilitas, immò est suspensio omnis assensus de probabilitate, a n. 46. ad 49.

Non licet sequi opinionem probabiliter tantum probabilem, n. 50.

DD. hoc negantes, *ib.*

Plerique male citantur à Torrecilla, *ib.*

Maiori jure citari potest P. Cardenas, n. 51. & 52.

Impugnatur, *ib.*

Cur ego proposuerim statum questionis sub his terminis, An liceat sequi probabiliter probabilem? potius quam sub his, An satis sit opinio probabiliter probabilis? n. 55.

CNT